

WIADOMOŚCI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

ORGAN ZWIĄZKU PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

WARSZAWA, DNIA 1 LUTEGO 1934 ROKU

Z ZAGADNIENIŃ PRZEMYSŁU TŁUSZCZOWEGO

W Nr. 1 „Rolnika Ekonomisty“ z roku bieżącego ukazał się interesujący artykuł Prof. W. Dominika p. t.: „Przemysł tłuszczowy a interesy rolnictwa“. Autor domaga się uruchomienia w Polsce fabryki uwodornienia (utwardzania) olejów, biorąc za podstawę krajowy olej lniany.

Zagadnieniem utwardzania tłuszczów Związek Przemysłu Chemicznego zajmuje się oddawna. Omawialiśmy tę sprawę w roku ubiegłym na łamach „Wiadomości Przemysłu Chemicznego“, zdaje się też nie ulegać najmniejszej wątpliwości, że w planie rozwojowym przemysłu chemicznego musi leżeć uruchomienie produkcji tłuszczów utwardzonych. Istotnie, jeśli rzucić okiem na linje, po jakich posuwał się przemysł tłuszczowy w naszym kraju — od sprowadzania gotowych przerafinowanych olejów do importu samych tylko nasion oleistych — to staje się rzeczą jasną, że czas teraz przystąpić do organizacji przerobu ciekłych olejów na tłuszcze stałe, drogą działania wodoru. Należy sobie jednak zdawać sprawę, że jest to inwestycja kosztowna, znacznie przekraczająca w prowizorycznym nawet kosztorysie preliminowaną przez Prof. Dominika sumę ok. 250.000 zł., ponadto zaś musi być oparta o bardzo tani wodór, decydujący o rentowności utwardzania olejów.

W rozważaniach swoich Prof. Dominik zaznacza, że olej rzepakowy raczej nie nadaje się do utwardzania, a w każdym razie sprawa ta wymagałaby jeszcze przeprowadzenia pewnych badań. Za podstawę zaś przemysłową utwardzania przyjmuje krajowy olej lniany.

I tutaj tkwi właśnie największe nieporozumienie. Jest bowiem rzeczą powszechnie znaną, że krajowa produkcja lnu nie pokrywa zapotrzebowania rynku wewnętrznego i że corocznie importujemy do kraju większe ilości siemienia argentyńskiego, wynoszące powyżej 12.000 tonn rocznie. W roku ubiegłym nawet import ten przekroczył przeciętną i wyniósł ok. 19.000 tonn, za rok zaś bieżący posiadzenie porozumiewawcze przedstawicieli przemysłu i rolnictwa preliminowało 10.500 tonn siemienia lnianego, jako minimalny niedobór, który musi

być pokryty importem z zagranicy. Jeśli dalej zważyć, że odbiorcy oleju lnianego (fabryki lakierów, ceraty i t. d.) zawsze przedkładają olej lniany z siemienia krajowego ponad olej z surowca argentyńskiego — z uwagi na znakomicie wyższą jakość oleju z nasion północnych — to stanie się rzeczą oczywistą, że każda nadwyżka produkcji siemienia krajowego będzie natychmiast odebrana przez przemysł w formie ciekłego oleju lnianego. Stąd więc płynie wniosek, że pożądanym przez przemysł, tymczasem zaś przez rolnictwo nie realizowany postulat zwiększenia obsiewu lnu, nie prowadzi bynajmniej do dostarczania surowca tłuszczowego celem dalszego utwardzania, lecz do bliższego i bez żadnych inwestycji osiągalnego celu: pokrywania wewnętrznego zapotrzebowania na olej lniany i zaniechania importu siemienia argentyńskiego.

Placówka utwardzania olejów w Polsce musiałaby tedy z konieczności oprzeć się — przynajmniej w pierwszym stadium — na innym surowcu, nawet nie roślinnego, lecz zwierzęcego pochodzenia. Mamy tu na myśli tran zwierząt morskich, być może nawet przez przyszłe polskie statki wielorybnicze wytapiany. W każdym jednak razie utwardzalnia tłuszczów musiałaby powstać w porcie, korzystając z możliwości bezpośredniego dostarczania tranu z morza do fabryki i opierając się na tanim prądzie elektrycznym, niezbędnym do fabrykacji wodoru. Dopiero na wypadek tak znacznego powiększenia obszaru zasiewu nasion oleistych, że obserwowalibyśmy ich nadmiar (nie zaś — jak obecnie — brak), możnaby myśleć o przesuwaniu punktu ciężkości procesów utwardzania z tranów na oleje roślinne. W każdym zaś razie rozwój tej gałęzi przemysłu tłuszczowego musi iść po linii: surowiec, fabryka, produkt gotowy, nie zaś — fabryka odcięta od osiągalnego surowca, w poszukiwaniu nieistniejącego krajowego.

Dlatego też ostateczne wnioski artykułu w „Rolniku Ekonomście“, domagające się prohibicyjnych stawek celnych na łoje i tłuszcze zestalone, a nawet na tran do utwardzania — są conajmniej przedwczesne.

KOPALNICTWO SOLI POTASOWYCH

W roku gospodarczym 1932/33 sprzedaż produktów polskiego przemysłu potasowego — w porównaniu z rokiem poprzedzającym — przedstawiała się w efektywnych tonnach produktu jak następuje:

Na rynku krajowym:	1932/33	1931/32
solii potasowych	33.349 tonn	34.324 tonn
kainitu	60.105 „	45.761 „
koncentratu na cele przemysł.	1.483 „	1.020 „

Na eksport:

solii potasowych 20% i 40%	49.278 „	56.250 „
kainitu	6.490 „	16.762 „

W przeliczeniu natomiast na czysty tlenek potasu (K_2O) na rynku krajowym sprzedano o 4,8% więcej, niż w r. 1931/32; sprzedaż soli potasowych na rynkach eksportowych utrzymała się na wysokości roku ubiegłego

Rezultaty ilościowe wskazywały na pewną poprawę, nieosiągnięto jednak spodziewanych wyników finansowych. Zawiodły nadzieje, pokładane w znacznej obniżce cen nawozów potasowych. Okoliczność ta nie wpłynęła bynajmniej na znaczne podwyższenie sprzedaży nawozów potasowych, z uwagi na duży spadek cen ziemiopłodów, zwłaszcza w sezonie jesiennym ubiegłego roku.

Na rynkach eksportowych pojawiły się w roku ubiegłym sole potasowe pochodzenia rosyjskiego — z kopalni solikamskich. Obok więc konkurenta hiszpańskiego, nienależącego do porozumienia potasowego, zjawił się jeszcze konkurent rosyjski, co też spowodowało zaciętą walkę konkurencyjną i spadek cen, przynoszący straty również polskim producentom.

Prace nad przygotowaniem polskiej produkcji siarczanów potasu doprowadziły do wypuszczenia na rynek nowego produktu siarczanowego, pod nazwą „Kalimag“, produkowanego narazie w niewielkich ilościach na próbnej aparaturze.

ZE SPRAW BEZPIECZEŃSTWA PRACY

Aktualny wciąż temat bezpieczeństwa i odpowiednich po temu warunków pracy w przemyśle chemicznym był w ostatnich tygodniach przedmiotem szczegółowego badania w jednym z należących do Związku Przemysłu Chemicznego przedsiębiorstw, mianowicie w Tomaszowskiej Fabryce Sztucznego Jedwabiu. Specjalna komisja Inspekcji Pracy dokonała oględzin zakładu przemysłowego w Tomaszowie w styczniu roku bieżącego i po dokładnym zbadaniu wewnętrznych i zewnętrznych urządzeń ustaliła, że w dziale właściwej produkcji chemicznej znajdują efektywne i staranne zastosowanie zabezpieczenia indywidualne robotników, którym

wydawane są fartuchy, trepy, rękawice i t. p.; przy robotach zaś, stanowiących najmniejsze nawet niebezpieczeństwo zatrucia organizmu, stosowane jest dożywianie robotników przez bezpłatne wydawanie mleka. Ponadto stwierdzono, że wnętrza nowych zabudowań fabrycznych w sposób wręcz doskonały pozwalają na celowe rozwiązywanie problemów, decydujących o poprawnym zachowaniu warunków bezpieczeństwa i higieny pracy. W szczególności skonstatowano odpowiednie rozmieszczenie aparatury, zachowanie dostatecznie szerokich i dogodnych przejść, dostateczne oświetlenie wnętrz, staranne zabezpieczenie ruchomych części maszyn, celowe rozmieszczenie na terenie fabrycznym dróg komunikacyjnych i ratowniczych pomiędzy zabudowaniami fabrycznymi.

Wynik przeprowadzonej inspekcji dowodzi, że sprawa bezpieczeństwa pracy, którą zainteresował się blisko w ostatnich miesiącach Związek Przemysłu Chemicznego, znajduje całkowite zrozumienie na terenie poszczególnych fabryk. Nie szczędzą one inicjatywy, pracy i kosztów, aby zapewnić swoim pracownikom maksimum bezpieczeństwa w trudnych niejednokrotnie i skomplikowanych warunkach pracy.

NOWE DZIAŁY PRODUKCJI

Sp. Akc. „Azot“ w Jaworznie podjęła produkcję i wypuściła na rynek: czterochloroetan, pięciochloroetan i czterochloroetylen. Ponadto, niezależnie od produkowanego oddawna potażu żrącego wysokoprocentowego, rozpoczęła wytwarzanie potażu żrącego w ługu 50%-owym.

W najbliższym czasie uruchomione będą przez fabryki syntetyczno-organiczne nowe działy w zakresie półproduktów organicznych.

ZBĘDNY IMPORT

Zaniechana przez pewien czas w naszym kraju produkcja kwasu winowego i cytrynowego została przed paru laty wznowiona przez znaną i zasłużoną fabrykę chemiczną Sp. Akc. „Radocha“ w Sosnowcu. Produkcja obu tych kwasów zgórą pokrywa zapotrzebowanie rynku wewnętrznego, przyczem wytwarzany w kraju kwas winowy i cytrynowy najzupełniej odpowiada wymaganiom odbiorców. Produkt zagraniczny nie jest ani lepszy, ani nie charakteryzuje się znacznie większą liczebnością odmian i gatunków, niż produkowany w kraju. Niema przeto żadnych gospodarczych lub technicznych racji, któreby usprawiedliwiały import kwasu winowego i cytrynowego do Polski. Mimo to, obserwujemy import do Polski zarówno kwasu winowego jak cytrynowego, wynoszący w r. 1933 — ok. 35.000 kg., wartości ok. 150 tys. zł. Jest to przywóz najzupełniej zbędny, nieprodukcyjny i bez potrzeby obciążający nasz bilans handlowy.

Możemy wymagać od myślącego gospodarzem kategorii kupiectwa, zaniechania tego nieusprawiedliwionego importu, który musi po-

stawić pod znakiem zapytania rentowność polskiej produkcji kwasu winowego i cytrynowego. Jest bowiem rzeczą jasną, że pokrywanie znacznej części zapotrzebowania wewnętrznego importem zagranicznym musi zmniejszyć produkcję krajową, podwyższyć jej koszty, a wreszcie zmusić do całkowitego zaniechania wytwórczości.

Wprawdzie kwas winowy i cytrynowy znajdują się na liście towarów zakazanych do przywozu, ale kontyngenty umowne z rozmaitymi krajami pozwalają na import znacznych ilości tych produktów, wytwarzanych w kraju. Należałoby więc również zbadać, czy na drodze zmniejszenia kontyngentów nie udałoby się zahamować rzezonego przywozu, który może być zakwalifikowany jako typowy przykład szkodliwego importu.

K R O N I K A

Dn. 5 stycznia r. b. odbyło się nadzwyczajne posiedzenie Zarządu Związku Przemysłu Chemicznego, na którym, między innymi, zostały przyjęte w poczet członków Związku następujące firmy:

Polski Przemysł Gumowy „Pepege“, Grudziądz,

Przemysł Gumowy „Ardal“, Sp. Akc., Lida,
Przemysł Chemiczny „Atra“, Toruń, Chrobrego 101.

Dn. 18 stycznia r. b. odbyło się posiedzenie Zarządu Związku Przemysłu Chemicznego, na którym rozważano szczegółowo sprawę organizacji bezpieczeństwa pracy na terenie Związku. Zagadnieniu temu poświęcaliśmy już wiele uwagi, doceniając jego wielkie znaczenie w przemyśle chemicznym. Zarząd postanowił zwołać specjalne zebranie, poświęcone szczegółowemu omówieniu rzeczonyj sprawy i w tym celu zwrócił się do szeregu fabryk z prośbą o wyznaczenie delegatów, pracujących bezpośrednio w ruchu, celem współpracy z nową Sekcją bezpieczeństwa pracy. Ponadto, na tej drodze Zarząd postanowił zwrócić się do wszystkich zrzeszonych przedsiębiorstw chemicznych z prośbą o wskazanie osób, które — interesując się bliżej zagadnieniem bezpieczeństwa — pragnęłyby wziąć żywszy udział w pracy Sekcji.

Zarząd zastanawiał się nad terminem walnego zgromadzenia Związku i ustalił prowizorycznie, że tegoroczne ogólne zebranie odbędzie się w drugiej połowie kwietnia r. b.

Zarząd zapoznał się z projektem nowelizacji prawa przemysłowego, w szczególności w zakresie koncesjonowania poszczególnych działów przemysłu, oraz przepisów dotyczących zrzeszeń przemysłowych.

Wreszcie Zarząd postanowił zwrócić się do zrzeszonych przedsiębiorstw z prośbą o dostarczenie prób wytwarzanych artykułów, do celów szkolno-analitycznych Państwowej Szkoły Chemiczno-Przemysłowej w Warszawie.

Sprawę dokładniejszego omówienia zamierzonego wydawnictwa Informatora Eksportowego — Zarząd przekazał Sekcji Eksportowej Związku.

Dn. 8 stycznia r. b. odbyło się posiedzenie Prezydjum Sekcji Chemicznej Instytutu Naukowego Organizacji i Kierownictwa. Na posiedzeniu tem ustalono program działalności Sekcji, który sprowadza się do następujących punktów:

1) Referaty, odczyty i t. p. z dziedziny naukowej organizacji w zastosowaniu do przemysłu chemicznego, ze szczególnem uwzględnieniem zasad naukowego zarządzania,

2) Organizowanie specjalnych cykli wykładów z tej dziedziny w Warszawie i na prowincji,

3) Wymiana doświadczeń,

4) Wycieczki i pokazy,

5) Ścisła współpraca ze zrzeszeniami przemysłowymi, inżynierskimi, prasą fachową.

Sekretariat Sekcji czynny jest w każdą środę w godz. 18 — 19 w lokalu Instytutu Naukowego Organizacji i Kierownictwa w Warszawie.

Dn. 15 stycznia r. b. odbyło się pod przewodnictwem p. Dyr. M. Holtorpa posiedzenie Komisji Pracy Związku Przem. Chemicznego. W zebraniu wziął udział p. Bolesta z Wydziału Pracy Centralnego Związku.

Przedmiotem obrad były trudności i wątpliwości, związane z faktem wprowadzenia w życie z dniem 1 stycznia r. b. ustawy scaleniowej.

Po wyjaśnieniu szeregu zagadnień — zebranie postanowiło, aby Związek Przem. Chem. rozpoczął w Ministerstwie Opieki Społecznej starania w sprawie przystosowania formularza III o stanie zatrudnienia do wypłat miesięcznych i o przesunięcie terminu składania wykazów stanu zatrudnienia z 10-go na 20-ty każdego następnego miesiąca.

Jedna z firm gdańskich, wyspecjalizowana w zakresie handlu chemikaljami, donosi nam że chętnie podejmie się reprezentacji polskich firm chemicznych na terenie Wolnego Miasta. Bliższych informacji udziela biuro Związku.

E C H A

* Dn. 23 stycznia r. b. zmarł ś. p. Inż. Andrzej Brzostowski, Dyrektor Sp. Akc. „Boruta“, Sp. Akc. „Azot“ i „Kieleckiego Tow. Nawozów Sztucznych“ w latach 1925 — 1930. Zmarły cieszył się opinią wybitnego znawcy zagadnień finansowych przemysłu i charakteryzował się niezwykłą pracowitością.

**NOTOWANIA CEN WAŻNIEJSZYCH WYTWORÓW
PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO**

Aceton	450 zł.	Mączka kostna odklejona 30% P ₂ O ₅	15 zł.
Alkohol metylowy techniczny 90%	170 "	rogowa 13/14%N	40 "
czysty 99%	300 "	Naftalin surowy prasowany	28,00 "
* Amonjak skroplony za 1 kg NH ₃	1,53 "	czysty w łuskach	52,50 "
* Azotniak mielony za 1 kg % N ₂	1,52 "	" " " " "	120 "
granulowany za 1 kg % N ₂	1,69 "	" " " " "	215 "
Azotan amonu	100 "	Oleina	175 "
Azotyn sodowy	120 "	Oleum 20%	19,24 "
Benzol handlowy 90%	92 "	Olej lniany	140 "
czysty	104 "	* Potaż kalcynowany 90/95%	120 "
Bisulfat (kw. siarczan sodu)	13,50 "	* Potaż żrący topiony 88/92%	140 "
* Boraks	110-125 "	Pirydyna czysta dla celów analitycznych	
Chlor ciekły	115 "	za 1 kg	8,00 "
Chlorek cynku 50° Bé	30 "	Smola preparowana	16,50 "
*Chlorek wapna bielący	30,6 "	Saletra amonowa	100 "
Chlorek wapnia (CaCl ₂)	20-22 "	Saletra potasowa	130 "
Chlorobenzol	165 "	* Saletra sodowa przem. zwyczajna	55 "
Chloroform czysty	800 "	* Saletra sodowa rafinowana	75 "
" " " " " " " " " " "	1,800 "	* Salmjak raf.	120 "
Eter siarkowy	425 "	Siarczan amonu	28,45 "
Fenol czysty	265 "	* Siarczan miedzi	65-75 "
Formalina 40%	270 "	* Siarczek sodu 60/62%	64 "
* Gliceryna farmaceutyczna 30° Bé	220 "	Soda amonjakalna	25 "
" " " " " " " " " " "	160 "	* " " " " " " " " " " "	60 "
Karbolinum	29,75 "	Sól glauberska krystaliczna	7,00 "
Klej kostny	230 "	Stearyna	155 "
Klej skórny biały	270 "	Superfosfat 16% par. Warszawa luzem	10,72 "
Krezol czysty	128 "	Toluol czysty	115 "
Kwas azotowy tech. 36° Bé za 100% HNO ₃	95 "	Woda amonjakalna chem. czysta zaw.	
Kwas mrówkowy 80%	235 "	± 25% NH ₃	60 "
Kwas siarkowy 60° Bé	600 "	Żelatyna techn.	400 "
" solny 19°/21° Bé	12,25 "		
" octowy techn. 30%	100 "		

Ceny powyższe są cenami hurtowymi i rozumieją się za 100 kg loco fabryka bez opakowania; ceny za produkty oznaczone gwiazdką rozumieją się wraz z opakowaniem.

**KOMUNIKACJA LOTNICZA
ZAPEWNIĄ
MAKSIMUM WYGODY
OSZCZĘDNOŚCI CZASU
I BEZPIECZEŃSTWA**

**ZWIEDZAJ
MUZEUM PRZEMYSŁU
I TECHNIKI
— W WARSZAWIE, UL. TAMKA 1 —
TEL. 298-84**

PRODUKTY WYTWÓRCZOŚCI KRAJOWEJ

Barwniki i półprodukty organiczne: „PRZEMYSŁ CHEMICZNY, BO RUTA Sp. Akc.“, Zgierz, tel. Łódź 121-01; Warszawa, Piusa XI. 3. m. 8, tel. 8-38-78. „WOLA KRZYSZTOPORSKA“ Fabr. Chem. Piotrków Tryb., tel. Piotrków Tryb. 165. ZAKŁADY CHEMICZNE W WIN- NICY, S. A. Henryków pod War- szawą. Tel. II podm Jabłonna 5. Biuro sprzedaży: Inż. Oskar Gross. Łódź, Piotrkowska 80, tel. 186-12.	Przem. Tłuszcz. „SCHICHT-LE- VER“ Sp. Akc., Warszawa, Nowy Zjazd 1, telefony 605-77, 605-99.	Oleina zwierzęca: Sp. Akc. „STREM“, Warszawa. Mazowiecka 7, 584-30
Chlorek wapna bielący. Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ“, Warszawa, Zgoda 10, tel. 634-94.	Gumowe artykuły techniczne: Sp. Akc. „WOLBROM“, Warsza- wa, Wierzbowa 9, tel. 206-80. Zakł. Kauczukowe „PIASTÓW“ Sp. Akc., Warszawa, Złota 35, tel. 533-49.	Słomka i włosie wiskozowe: Sp. Akc. TOMASZOWSKA FA- BRYKA SZTUCZNEGO JEDWA- BIU“, Warszawa, Wilcza 9a, tel. 875-39.
Chlorek wapnia (CaCl₂): „ZAKŁADY SOLVAY W POL- SCE“, Warszawa, Czackiego 14, tel. 591-24.	Jedwab sztuczny: Sp. Akc. „TOMASZOWSKA FA- BRYKA SZTUCZNEGO JEDWA- BIU“, Warszawa, Wilcza 9a, tel. 875-39. FABRYKA PRZĘDZY I TKANIN SZTUCZNYCH „CHODAKÓW“, Sp. Akc., poczta Sochaczew. Tel. Sochaczew 81.	Smola pierwszorzędowa: Zakłady „ELEKTRO“, Łaziska Górne, G. Śląsk.
Farmaceutyczne przetwory: Sp. Akc. „LUDWIK SPIESS i SYN“, Warszawa, Daniłowiczow- ska 16, tel. Centrala-Spiess. „FR. KARPINSKI SPÓŁKA AK- CYJNA“, Warszawa, Wolność 9, tel. 11-06-00.	Karbid: Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ“, Warszawa, Zgoda 10, tel. 634-94. Zakłady „ELEKTRO“, Łaziska Górne, G. Śląsk.	Soda amonjakalna, krystaliczna i kau- styczna: „ZAKŁADY SOLVAY W POL- SCE“, Warszawa, Czackiego 14, tel. 591-24.
Gliceryna farmaceutyczna i technicz- na: Sp. Akc. „STREM“, Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 584-30.	Klej kostny i skórny: Sp. Akc. „STREM“, Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 584-30.	Soda kaustyczna. Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ“, Warszawa, Zgoda 10, tel. 634-94.
	Kwaśny węgiel sodowy (bicarbonat): „ZAKŁADY SOLVAY W POL- SCE“, Warszawa, Czackiego 14, tel. 591-24.	Sól glauberska krystaliczna: „TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU“, Warszawa, Wilcza 9a, tel. 875-39.
		Stearyna: Sp. Akc. „STREM“, Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 584-30.
		Żelazokrzem 45% i 75%: Zakłady „ELEKTRO“, Łaziska Górne, G. Śląsk.

Członkowie Związku Przemysłu Chemicznego otrzymują „Wiadomości Przemysłu Chemicznego“ bezpłatnie.

Redakcja i Administracja: Warszawa, Czackiego 1, telefon 510-14

Wydawca: w imieniu Związku Przem. Chemicznego Rzplitej Polskiej—Dyrektor Związku Inż. EDMUND TREPKA

Redaktor: Inż. TADEUSZ ZAMOYSKI

Druk L. Bogusławskiego i S-ki, Świętokrzyska 11